

РЕЦЕНЗІЯ
на монографічне дослідження
завідувача відділу авторського права і суміжних прав
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України,
кандидата юридичних наук
АННИ ШТЕФАН
«ВЧЕННЯ ПРО МЕХАНІЗМ ДОКАЗУВАННЯ
У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ»

Теоретичні та практичні проблеми, пов'язані з доказуванням, традиційно викликають науковий інтерес в усіх процесуальних галузях права, адже доказуванню відводиться важлива роль у здійсненні судочинства та саме від нього значною мірою залежить ефективність судового захисту прав, свобод та інтересів. У зв'язку з набуттям чинності новою редакцією Цивільного процесуального кодексу потреба у таких дослідженнях значно зросла: численні новели процесуального законодавства потребують проведення системного аналізу, вироблення висновків щодо їх застосування та пропозицій з їх удосконалення. Тому монографія А. Штефан «Вчення про механізм доказування у цивільному судочинстві» є актуальною та своєчасною і може бути корисною не лише для юридичної науки, а й для правозастосування.

До дослідження доказування в цивільному судочинстві можна звертатися, взявши за основу різні підходи. А. Штефан запропонувала підхід з позиції механізму процесуально-правового регулювання та розглянула доказування не як діяльність з подання, дослідження й оцінки доказів, а як механізм. Це дозволило проаналізувати фундаментальні інститути цивільного процесуального права — норму цивільного процесуального права, процесуальний юридичний факт, цивільні процесуальні правовідносини — у їхній взаємодії з доказуванням, виявити системні зв'язки між ними й обґрунтувати їх функції, роль і значення в доказуванні у цивільних справах.

Структура монографії є логічною та послідовною, при розгляді кожного питання автор переходить від загального до конкретного та використовує низку методів наукового пізнання, що дозволяють повно й вичерпно осягнути сутність усіх досліджуваних явищ.

У своїй роботі автор порушує численні питання, що є дискусійними в доктрині цивільного процесуального права: що таке доказування та яку роль у ньому відіграє аргументація; яким є характер істини, що встановлюється у цивільному судочинстві; як співвідносяться безпосереднє й опосередковане пізнання в доказуванні; яким чином визначається неналежність доказів і які наслідки має визнання доказу неналежним; хто є суб'єктом доказування та оцінки доказів; чим за своєю сутністю є зловживання процесуальними правами; в який момент виникають цивільні процесуальні правовідносини, що є їх об'єктом і змістом; як співвідносяться між собою докази та засоби доказування й багато інших питань, вирішення яких має теоретичне значення. Автором запропоноване вдосконалення термінологічного апарату досліджуваної сфери, зокрема, понять доказування, тягаря доказування, змагальності, оцінки доказів, цивільної процесуальної бездіяльності та письмових доказів.

Одночасно А. Штефан приділяє велику увагу практичному застосуванню нових законодавчих положень, виявляє власний підхід до розв'язання виявлених проблем. На позитивну оцінку заслуговують дослідження категорії ризику в цивільному процесі; аналіз процедури подання доказів; характеристика імунітету свідка; виокремлення ознак письмових доказів для їх відмежування від електронних доказів; з'ясування сутності спеціальних знань експерта; змістовний аналіз використання в ци-

вільному судочинстві висновку експерта в галузі права. Істотну новизну має дослідження електронних доказів, у рамках якого автор детально розглядає специфіку використання як доказів веб-сайтів, метаданих, текстових повідомлень та ілюструє виявлені проблеми матеріалами судової практики. У монографії міститься чимало пропозицій з внесення змін і доповнень до норм Цивільного процесуального кодексу України, що має на меті усунення наявних прогалин і вдосконалення правового регулювання досліджуваної сфери. Цікавими є приклади розв'язання проблем, які стосуються доказів і доказування, в законодавстві зарубіжних країн.

Посилання на численні наукові джерела, більшість з яких опубліковано протягом останніх декількох років, свідчать про те, що автору відомі сучасні тенденції розвитку науки цивільного процесуального права. Структура монографії дозволила автору комплексно та послідовно дослідити всі елементи механізму доказування, дати повні й вичерпні відповіді на всі порушені питання. Взаємозв'язок наукових і прикладних аспектів у проведеному дослідженні став фундаментом для побудови висновків, які характеризуються як теоретичною, так і практичною спрямованістю.

Монографія А. Штефан «Вчення про механізм доказування у цивільному судочинстві» має належний методологічний рівень і достатнє наукове обґрунтування розглядуваної проблематики, що створює цілісну уяву про особливості доказування у цивільних справах. Сформульовані в монографії висновки, рекомендації та пропозиції можуть бути використані для поглиблення знань щодо доказів і доказування в цивільному судочинстві та подальших теоретичних досліджень, сприятимуть удосконаленню норм чинного законодавства України та практики його застосування.

Ольга Сімсон,
*доктор юридичних наук,
професор кафедри цивільного права № 2
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*